

ANDMEKAITSE INSPEKTSIOON

Lp Marko Pilv
marko.pilv@leadell.com

Teie 21.11.2024

Meie 16.12.2024 nr 2.2-9/24/3012-2

Vastus selgitustaotlusele

Andmekaitse Inspeksioon (AKI) sai Teie pöördumise seoses advokaatuuriseaduse (AdvS) § 41 lg 1 p 4¹ rakendamisega. Nimelt soovite teada, kas advokaadi õigus koguda ja töödelda andmeid laieneb muuhulgas õigusele nõuda välja tervishoiuteenuse osutajalt teise isiku (s.t mitte advokaadi kliendi) andmeid, kui need on advokaadi kliendi hinnangul õigusvaidluse lahendamise seisukohalt olulised või on terviseandmete välja nõudmine teise isiku kohta (s.t ilma tema nõusoleku ja volituseta) võimalik üksnes kohtu kaudu.

Esmalt märgime, et advokaadibürood (ja advokaadid) esindavad õigusvaidluses klienti, mitte ei töötle andmeid enda nimel. Nii laienevad advokaadile ka samad õigused isikuandmete töötlemisel, mis on tema kliendil. AKI on seisukohal, et AdvS § 41 lg 1 p 4¹ ei anna advokaadile laiemat õigust, kui seda oleks tema esindataval. See tähendab, et AdvS § 41 lg 1 p 4¹ ei loo iseseisvat alust isikuandmete töötlemiseks, vaid täpsustab, et kui kliendil endal on õiguslik alus konkreetsete isikuandmete töötlemiseks, on seda ka tema esindataval advokaadil õigusabi osutamise raames.

Isikuandmete kaitse üldmääruse (IKÜM) kohaselt peab igasuguseks isikuandmete töötlemiseks olema õiguslik alus ning töötlemine peab olema kooskõlas IKÜM artiklis 5 sätestatud isikuandmete töötlemise põhimõtetega. Eriliigilised andmed, sh terviseandmed, on oma olemuselt põhiõiguste ja -vabaduste seisukohast eriti tundlikud ning väärivad seetõttu erilist kaitset, sest nende töötlemise kontekst võib põhiõigusi ja -vabadusi olulisel määral ohustada. Seetõttu on eriliiki isikuandmete töötlemine reeglina keelatud, välja arvatud IKÜM artikli 9 lõikes 2 ammendavalt loetletud alustel, näiteks selle sätte punkti f kohaselt võib terviseandmeid töödelda kui töötlemine on vajalik õigusnõude koostamiseks, esitamiseks või kaitsmiseks.

Siiski ei tähenda isikuandmete töötlemiseks õigusliku aluse olemasolu seda, et isikuandmete töötlemine on igal konkreetsel juhul õiguspärane. Töötlemine kui toiming peab olema õigusliku alusega ka kooskõlas. Teisisõnu, lisapiirangud võivad tuleneda õiguslikust alusest enesest ja IKÜM artiklis 5 sätestatud töötlemise põhimõtetest, sealhulgas võimalikult väheste andmete kogumise ehk minimaalsuse põhimõttest. Nimetatud põhimõtet tuleb hinnata koostoimes IKÜM art 6 lg 1 p-s c ning art 9 lg 2 p-des f ja g sätestatud „vajalikkuse“ kriteeriumiga, st konkreetsete isikuandmete töötlemine peab olema „vajalik“ kõnealuses aluses sätestatud eesmärgil töötlemiseks (RKHKo 26.09.2022 nr 3-20-1449, p 24).

Tervishoiuteenuse osutaja poolt terviseandmete avaldamine kolmandatele isikutele on väga piiratud.

VÕS § 768 lg 1 sätestab tervishoiuteenuse osutaja saladuse hoidmise kohustuse, mille kohaselt peavad tervishoiuteenuse osutaja ja tervishoiuteenuse osutamisel osalevad isikud hoidma saladuses neile tervishoiuteenuse osutamisel või tööülesannete täitmisel teatavaks saanud andmeid patsiendi isiku ja tema tervise seisundi kohta, samuti hoolitsema selle eest, et käesoleva seaduse §-s 769 nimetatud dokumentides sisalduvad andmed ei saaks teatavaks kõrvalistele isikutele, kui seaduses või kokkuleppel patsiendiga ei ole ette nähtud teisiti.

Arvestada tuleb ka VÕS § 768 lg 2 sätestatud erandit, mis võimaldab lõikes 1 sätestatud kohustuse täitmisest mõistlikus ulatuses kõrvale kalduda, kui andmete avaldamata jätmise korral võib patsient oluliselt kahjustada ennast või teisi isikuid.

Riigikohus on selle erandi kohta selgitanud, et patsiendisaladuse hoidmise kohustusest kõrvalekaldumist lubavaks normiks on nt VÕS § 768 lg 2, mille kohaselt võib tervishoiuteenust osutav isik omal algatusel saladuse hoidmise kohustusest mõistlikus ulatuses kõrvale kalduda, kui andmete avaldamata jätmise korral võib patsient oluliselt kahjustada ennast või teisi isikuid. Siinkohal tuleb aga tähele panna, et seaduse selline sõnastus on n-ö ettepoole suunatud, ehk teisisõnu peetakse siin silmas vajadust hoida ära enda või teiste isikute võimalik kahjustamine tulevikus. Näiteks lubab see regulatsioon arstil teavitada patsiendi tahte vastaselt tema elukaaslast HIV-infektsiooni tuvastamisest, kui patsient ise sellega nõus ei ole. Kindlasti ei võimalda see säte aga avaldada teavet patsiendi poolt juba toimepandud tegude kohta, samuti ei hõlma see juhte, kui oht peaks lähtuma kellestki teisest kui patsiendist. Samuti tuleb kirjeldatud olukorras arstil iga kord kaaluda, kas oht õigushüvede kahjustamiseks on sedavõrd tõsine, et see õigustab saladuse hoidmise kohustusest kõrvalekaldumist. Mõistlikkuse kriteeriumit silmas pidades saab tervishoiuteenuse osutaja avaldada talle teatavaks saanut üksnes ulatuses, mis on vältimatult vajalik tõsise kahju ärahoidmiseks (Riigikohtu 01.04.2022 otsus asjas nr 1-20-5071, p 26).

AKI hinnangul on AdvS § 41 lg 1 p 4¹ liiga üldsõnaline, et võimaldaks tervishoiuasutustel anda advokaatidele välja VÕS § 768 kaitsealasse kuuluvaid andmeid isikute kohta, kes ei ole advokaatide kliendid.

Loodan, et minu selgitustest on abi.

Lugupidamisega

Irina Meldjuk
peadirektori volitusel